

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ στό κατά 'Ιωάννην εὐαγγέλιο

ὑπό π. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου

ΣΑΒΒΑΤΟ, 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

Προλογικά παρουσίασης

Εὐγνώμονες εὐχαριστίες ἐκφράζουμε πρὸς τὸν Σεβ. Μητρ. Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελο, Γενικό Δ/ντή τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, καθώς και στόν Προϊστάμενο τοῦ τομέα Κατηχήσεως καί Ὁρθοδόξου Μαρτυρίας, συνάδελφο κ. Ἰωάννη Βιδάλη, γιά τήν ἀνάθεση τοῦ παρόντος θέματος, μέ τό ὁποῖο ἔχουμε ἰδιαίτερα ἀσχοληθεῖ. Τό ζήτημα ἔχει:

- I. Ἱστορική ἀφετηρία: Δόγμα καί παράδοση, βιβλική καί πατερική θεμελίωση, πού ἐκφράζει τήν ἐνότητα τῆς παραδόσεως.
- II. Σύγχρονη συστηματική προσέγγιση: Ὁρθόδοξος θεολογικός λόγος, ὁ ὁποῖος βρίσκεται σέ συμφωνία μέ τή δογματική παράδοση.

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τό πνευματικό πλαίσιο τῆς ἐποχῆς
καί ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης

1. Ἡ ἀποκαλυπτική γραμματεία (περ. 200 π.Χ. - 100 μ.Χ.)

- Ἀντίθεση «παρόντος» καί «μέλλοντος» κόσμου
- Κόσμος: φορέας καί πηγή τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων
- Δαν. 7:13-14 «Ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτός καί ἰδοῦ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱός ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν καί ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε καί ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη. ¹⁴ Καί αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχή καί ἡ τιμή καί ἡ βασιλεία, καί πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύουσιν· ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται, καί ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται»
- Χειρόγραφα Νεκρᾶς Θάλασσας: «υἱοί τοῦ φωτός» - «υἱοί τοῦ σκότους»

2. Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία (ἑλληνιστικὴ περίοδος)

- Ἐπικράτηση ἰδεῶν καὶ τάσεων τοῦ πλατωνισμοῦ
- Μιά δυαρχικὴ ἐρμηνεία τῶν γεγονότων:
 - ὕλη καὶ πνεῦμα
 - σῶμα καὶ ψυχὴ
 - χρόνος καὶ αἰωνιότητα
 - κόσμος καὶ οὐρανός
- Σαφὴς περιφρόνηση πρὸς τὸ σῶμα
- Ἀναζήτησις τῆς σωτηρίας: ὡς ἀπομάκρυνση, φυγὴ, ἀπόδραση
- Κυριαρχία τῆς θεοποίησης τοῦ αὐτοκράτορα (imperial cult)

3. Γνωστικές αντιλήψεις

- Άφετηρία: Προσπάθεια έρμηνείας τῆς ιστορίας καί τῆς ζωῆς (κοινωνικές αντιλήψεις)
- Μείγμα νεοπλατωνικῶν, ιουδαϊκῶν καί ἀνατολικῶν ἰδεῶν
- Δυαρχική ἀντίθεση: Κόσμος καί ὕλη, πηγή κάθε κακοῦ
- Διάκριση ἀγαθοῦ θεοῦ καί κακοῦ θεοῦ

4. Πρώτη χριστιανική κοινότητα

- Προ-εὐαγγελική περίοδος (30-45 μ.Χ.)
- Γύρω ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ, τό κέντρο τοῦ παραδοσιακοῦ ἰουδαϊσμοῦ
- Testimonia: γραπτές συλλογές ἐδαφίων τῆς Π.Δ.
 - ἐμφορεῖται θείας ἀποκαλύψεως
 - ὁμοιογενῆς σκέψη τῶν βιβλίων
- Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ: βασίστηκε στό κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
- Ἱεροί συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ.: Ἀπόστ. Παῦλος καί εὐαγγελιστές (Ματθαῖος, Μᾶρκος, Λουκᾶς καί Ἰωάννης)

5. Ἰωάννεια παράδοση

- Ὑλικό ἀπό τήν ἀρχέγονη ἰουδαιο-χριστιανική παράδοση
- Διαφορετικό κλίμα καί ἀντίληψη τοῦ Ἰωάννη ἀπό τή συνοπτική παράδοση: τά λεγόμενα ἰωάννεια χαρακτηριστικά
- Ἱστορία καί θεολογία: «ὑψιπέτης ἀετός»
- «Πνευματικό» εὐαγγέλιο σέ σχέση μέ τά συνοπτικά (Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς)
- Προϋπόθεση προσέγγισης: Ὁ μελετητής «νά ἔχει ἀναπέσει στό στήθος τοῦ Διδασκάλου» (Ὡριγένης)

Ἀνακεφαλαίωση Α' ἐνότητας – εἰσαγωγικῶν

- Ἡ ἀποκαλυπτική γραμματεία:
 - κυριαρχία μιᾶς ἀντιθέσεως
- Ἡ ἑλληνική φιλοσοφία:
 - ἐπικράτηση πλατωνικῶν τάσεων
- Γνωστικές ἀντιλήψεις:
 - συνονθύλευμα μέ δυαρχική ἀντίθεση
- Πρώτη χριστιανική κοινότητα:
 - τό κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
- Ἰωάννεια παράδοση:
 - διαφοροποίηση ἀπό τή Συνοπτική

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ:
ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
στό κατά 'Ιωάννην εὐαγγέλιο

1. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός προϋπάρχει

Ὁ Υἱός ὑπάρχει πρὶν ἅπ' ὅλα, καθὼς εἶναι μέ τόν Θεό Πατέρα:

- «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καί ὁ λόγος ἦν πρὸς τόν θεόν, καί θεός ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τόν θεόν» (Ἰω. 1:1-2)
- «Καί νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρά σεαυτῶ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρό τοῦ τόν κόσμον εἶναι παρά σοί» (17:5)
- «...ἵνα θεωρῶσι τήν δόξαν τήν ἐμήν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρό καταβολῆς κόσμου» (στ. 24)

2. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός σαρκώνεται

Ὁ Θεός Λόγος σαρκώνεται:

- «Καί ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καί ἐθεασάμεθα τήν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρά πατρός, πλήρης χάριτος καί ἀληθείας» (Ἰω. 1:14)
- Ἰω. 1:14-18: ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας
- R. Bultmann: ἡ σάρκωση τοῦ Ἰησοῦ συνιστᾷ τό θεμελιῶδες γεγονός

3. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀποκαλύπτεται

α. Ἡ θεία ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ

➤ «ὁ θεός ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον» (Ἰω. 3:17, ἔκδ. Nestle-Aland)

β. Ἀποκαλυπτική χριστολογία:

➤ ἀποκαλύπτει τὴ μεσσιανικὴ του ιδιότητα

γ. Ὁμιλίες καὶ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ

δ. Ὁ Ἰησοῦς στὴν ἀνθρώπινη φύση του

ε. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ὁ νέος Μωυσῆς καὶ ὑπέρτερος αὐτοῦ

4. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός βιώνει τό Πάθος

Πάθος, ἀνάσταση καί ὑψωση τοῦ Ἰησοῦ

α. Ὁ σταυρικός θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: ἡ ταπείνωση στόν σταυρό καί ἡ ὑψωση τοῦ Ἰησοῦ στόν οὐρανό, ὁ δοξασμός του

β. Ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: ἀπήχηση τῆς μεσσιανικῆς ιδιότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτελεῖ τό θεμέλιο τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως

γ. Ἡ ὑψωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ:

«ὑψωθῆναι δεῖ τόν υἱόν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰω. 3:14)

5. Ἰδιαίτεροι Χριστολογικοί τίτλοι στό κατά Ἰωάννην

- α. Λόγος - Λόγος τῆς ζωῆς: θεϊκή ὑπόσταση, κέντρο δημιουργίας
- β. Υἱός τοῦ Θεοῦ: φυσική προέλευση τοῦ Ἰησοῦ
- γ. Υἱός τοῦ ἀνθρώπου: ἀποκαλυπτική αὐτομαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ
- δ. Μεσσίας: διακήρυξη τῆς μεσσιανικότητας τοῦ Ἰησοῦ
- ε. Σωτήρ τοῦ κόσμου: οἰκουμενικότητα τῆς σωτηρίας
- ς. Χριστολογικοί τίτλοι «ἐγώ εἰμι»: «ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς / ὁ ἄρτος ὁ ζῶν», «ἡ θύρα / ἡ θύρα τῶν προβάτων», «ὁ ποιμὴν ὁ καλός», «ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωή», «ἡ ὁδός καί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή», «ἡ ἄμπελος / ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή»: ταυτότητά του μέ τόν Θεό τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
- ζ. Φῶς τοῦ κόσμου: «φῶς ἐλήλυθεν εἰς τόν κόσμον» (Ἰω. 3:19)

Ἀνακεφαλαίωση Β' ἐνότητας – «ἰωάννειας» Χριστολογίας

Τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στό κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο

- Προϋπάρχει
- Σαρκώνεται
- Ἀποκαλύπτεται
- Βιώνει τό Πάθος
- Κατέχει ἰδιαίτερους Χριστολογικούς τίτλους

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Ἡ γενική εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στά Εὐαγγέλια (1/2)

1. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός: Τό Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας μας
2. Εὐαγγελισμός: Τῆς σωτηρίας τό κεφάλαιον
3. Χριστούγεννα: Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί
4. Περιτομή καί ὀνοματοδοσία τοῦ Χριστοῦ
5. Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου
6. Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ
7. Μεσοπεντηκοστή: Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ
8. Ἰησοῦς Χριστός: Φῶς καί ζωή τοῦ κόσμου

Ἡ γενική εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στά Εὐαγγέλια (2/2)

9. Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου
10. Τήν κοινήν ἀνάστασιν πιστούμενος
11. Τά ἄχραντα Πάθη καί ἡ ταφή τοῦ Κυρίου
12. Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ
13. Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ
14. Πεντηκοστή: Ἡ ἔλευση τοῦ Παρακλήτου
15. Μίμηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Στό Δ' Εὐαγγέλιο παρουσιάζεται μέ εὐκρίνεια

- Ἡ ἱστορική ἐνσάρκωση τοῦ προαιώνιου Λόγου τοῦ Θεοῦ
- Ἡ μεγαλειώδης Χριστολογία τοῦ Ἰωάννη
- Ἡ περιεκτική θεολογία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
- Ἡ τριαδολογική θεολογία
- Ὁ ἔντονος ἐκκλησιολογικός χαρακτήρας
- Ἡ σωτηρία ὡς αἰώνιος ζωή

Ἰησοῦς Χριστός: αἰώνιος Υἱός τοῦ Θεοῦ

- Ὁ Ἰησοῦς καί ἡ ἀνθρωπότητά του, ἄν καί δέν γεννήθηκε ἐν χρόνῳ
- Ὁ Ἰησοῦς κατέχει τὰ ὑψηλότερα διαπιστευτήρια τῆς θεότητας
- Ὁ Ἰησοῦς χορηγεῖ τὴν αἰώνια ζωὴ· εἶναι Μεσσίας, Υἱός Θεοῦ, Θεός
- Ὁ Ἰησοῦς ἔχει μεγάλης σπουδαιότητος χριστολογικούς τίτλους (Λόγος, ἐγώ εἰμι, Υἱός τοῦ Θεοῦ, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, Κύριος, Μεσσίας, Σωτὴρ τοῦ κόσμου, μέ «σημεῖα»)
- Εὐρίσκεται ἐγγύτερα πρὸς τὸν Πατέρα του
- Ὡς Υἱός τοῦ ἀνθρώπου κατέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ· καί ἀνέρχεται πάλι ἐκεῖ
- Τέλος, ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ἐσχατολογικὸς προφήτης

Ἐπίλογος

- «Ὁ γάρ τῆς βροντῆς υἱός, ὁ ἀγαπητός τοῦ Χριστοῦ, ὁ στῦλος τῶν κατὰ τήν οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν... ὁ κατακλιθείς ἐπὶ τό στῆθος τό Δεσποτικόν μετὰ παρρησίας πολλῆς» (P.G. 59:25), ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, μᾶς προσφέρει διὰ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μιᾶ θαυμαστή σωτηριολογική θεώρηση τοῦ κόσμου καί τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, διαβεβαιώνοντας καί προτρέποντας κάθε πιστό:
- «Ἐγώ φῶς εἰς τόν κόσμον ἐλήλυθα» (Ἰω. 12:46) καί
- «ὡς τό φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τό φῶς, ἵνα υἱοί φωτός γένησθε» (στ. 36) καί «ἵνα ζωήν ἔχητε καί περισσόν ἔχητε» (10:10).

Τέλος παρουσίας

Εύχαριστῶ πολύ γιὰ τήν προσοχή σας!

π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου